

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 2

*Матеріали II Всеукраїнської
науково-практичної конференції
«Державне управління і місцеве самоврядування в Україні:
пріоритети і перспективи»
м. Київ, 2 листопада 2007 р.*

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

ітарне призначення. Я і застосування за нового світу, на перший тим процесом. Проте, образове використання родного і сконструйованого процесу вже не нових знань, ні нового акту. Наступає новизна "виштовхується" діяльності. Гуманізм цих теорій поєднується з людського існування індивідуалізму, що набуло спрямованості відбудови занепаду і розкладу подальшого звуження життєвого простору.

Проблема піднятого питання недостатньому філософському обґрунтуванню емпіричних досліджень фізичного виховання і більшого використання філософії минулої епохи, яка до визначення сутності фізичного виховання в соціально-культурній Україні, а звідси — до і хибне, ставлення до населення і держави.

Потреба нагадати, що в процесі теоретизування, в процесі науковців, виникло питання й описати су-

спільство, яке радикально змінило режими свого відтворення та самооновлення під впливом інтегративних процесів у соціально-економічній сфері. Саме вони посприяли глобалізації та інформатизації, що прискорило й поглибило постматеріалістичну переорієнтацію нормативно-ціннісних установок західної спільноти. Як наслідок — поява терміну "постнекласична наука", яка припускає істинність декількох відмінних один від одного теоретичних описів однієї й тієї самої реальності. Отже, плюралізм істини у сьогодиншній науці розглядається як сузір'я можливостей, світ потенціальності загалом. У межах такого розуміння дійсності вчені (і не лише гуманітарії) заохочують увагу на відсутності центрального дискурсу, єдиної системи оцінок у сучасному науковому просторі. Звідси ідея мультипарадигмальності методологій.

Виходячи з ідеї мультипарадигмальності сучасної науки, ми бачимо, що дискурс постмодерності несе в собі відчуття появи чогось нового, відчуття того, що дослідникам необхідно розробляти нові теорії, вводити нові категорії та методи дослідження тої соціальної і культурної реальності, яка виникла наприкінці минулого століття. У контексті аналізу фізкультурно-спортивного простору пропонується *нова соціально-філософська парадигма фізичної культури, в основі якої лежить ідея оздоровлення людини*.

Сьогодні проблема теоретичної реконструкції цілісності людини залишається, як і раніше невирішеною. Як зазначає дослідник цього питання Кулініченко В. Л., "сучасний стан проблеми характеризується усвідомленням того безсумнівного факту, що спроби побудувати цілісну концепцію людини за межами філософського

знання (класичний фрейдизм, сучасний психоаналіз) все ж таки приводять дослідників у сферу проблематики і методології історичного і соціально-філософського знання". Фактично ми повинні змінити підходи до розуміння фізичної культури, її місця і призначення в сучасному суспільстві. Можливо трохи утримуючи — якщо раніше ми виховували солдата і про успіхи викладача робився висновок із того, наскільки швидко пробіг його вихованець, як далеко він кинув гранату, наскільки влучно вистрелив тощо, то на часі стає актуальним виховання здорової людини. У цьому питанні відповідальність значною мірою лягає саме на гуманітаріїв, які формують весь комплекс ціннісних орієнтацій людини, і, зокрема, потребу в здоровому способі життя.

Власне, здоровий спосіб життя не є онтологічною константою, за всіх часів він був, є і буде "історичною змінною", яка істотно залежить від динаміки змін соціального контексту. Відносно привілейований статус впродовж усього Нового часу мав лише європейський спосіб життя, який і вважався єдиною гідною громадянина, а значить людини, тобто розглядався як здоровий спосіб життя згідно з нашою термінологією. Так званому "іншому" (африканському, латиноамериканському, азіатському тощо) способі життя у цьому Новому часі місця не було. За цієї історичної доби домінувала європейська традиція, розум, раціональність. Сьогодні не існує привілейованого здорового способу життя, хоча і є деякі уявлення про так званий "цивілізований" здоровий спосіб життя. Ще раз підкреслимо, ці уявлення, трактування не виступають як альтернативні, а розкривають багатоманітність рис даного феномена.

Аналіз діалектики загальнолюдського і національного (етнічного, іт-

гіонального, особистісного) дає підстави говорити про наявність певних інваріантів здорового способу життя, виявлення яких у різних культурах має свої особливості. До цих інваріантів у найбільш розвинених у технологічному плані країнах, як правило, відносять такі характеристики способу життя, як поєднання сімейного добробуту з успішною кар'єрою, творчу працездатність, активне довголіття тощо. У цілому, дослідження феномена здорового способу життя повинне будуватися так, щоб бути здатним як до усвідомлення його інваріантних та основних соціально-історичних проявів, так і множинності шляхів до цих проявів та моделей їхнього засвоєння. Така багатоваріантність уявлень у підході до дослідження здорового способу життя не дозволяє будувати його (дослідження) як шлях до якоїсь універсальних моделі чи побудов. Вироблення такої моделі покладається на плечі гуманітаріїв.

На думку В. Й. Григор'єва, "гуманітарні науки є не стільки науками, що описують і пояснюють, скільки такими, що конструюють можливі світи, створюють соціальну реальність, то завдання представників цих наук вбачається в побудові певних проектів розвитку фізичної культури і спорту під кутом зору предметного поля окремих дисциплін, зокрема, філософії, культурології, політології, історії, релігієзнавства тощо. Інакше кажучи, які потрібні матеріальні (економічні), соціальні, політичні, правові, конфесійні, психологічні тощо умови для оптимального функціонування і розвитку інституту фізичної культури і спорту? Будучи фактово спеціалізованими за своїм змістом, ці проекти мають відповідати національній (модельній, парадигмальній) спрямованості розвитку фізичної культури і спорту, тобто формуван-

ню, як уже зазначалось, здорового способу життя як однієї з першочергових умов самореалізації особистості і змінювання нею світу. Зрозуміло, зазначені проекти конче важливо не тільки науково осмислити, теоретично обґрунтувати і належним чином сформулювати, але й адекватно "вписати" в просторово-часові реалії вітчизняного соціокультурного сьогодення" [2]. Виходячи з цього, нами пропонується відмовитися від пріоритетності лікування хворих людей, мільйонних вкладень у систему охорони здоров'я. Навпаки, основною сферою докладання державних (найперше) капіталовкладень повинно стати збереження здоров'я здорових людей. Чому саме так ставиться питання?

Проблема в тому, що наразі фізичне виховання населення, об'єктивно стає основним запобіжним заходом тим негативним деформаційним процесам, що мають місце у вітчизняній демографічній сфері — наростання тенденції до зменшення населення України (кожну годину вмирає 62 особи і народжується 50). Тільки за період 2000–2006 рр. чисельність населення України зменшилася на 2,5 млн осіб. За тривалістю життя Україна посідає 74-те місце серед 162 країн світу та 37-ме в Європі. Статистика свідчить, що упродовж останнього десятиліття середньо-очікувана тривалість життя скоротилася на десять років, порівняно з країнами Євросоюзу і на п'ять — відносно середньоєвропейського рівня. Незважаючи на те, що в Україні на кожні 10 тис. мешканців вдвоє більше лікарів (39 осіб) і в 2,5 рази більше лікарняних ліжок, ніж у розвинених країнах Європи, за останні п'ять років захворюваність населення зростає на 3,2 %, а поширеність хвороб на 16,6 %. Сьогодні є всі підстави ствер-

джувати, що проблема здоров'я в Україні є однією з найбільш актуальних сфер медицини і предметом дослідження різноманітних знань, що, у свою чергу, вимагає філософського і методологічного осмислення цих знань, перш ніж зорозглядувати їх.

Такий стан справ вимагає необхідності перегляду вадження якісно виховання ретичних засад і принципів до проблеми здоров'я української нації, які закладені в основу сучасної відповіді до нових умов транскордонного соціального порядку, в якому переважає невирішеність цієї проблеми за умови ципово нових підходів (дигми) — зумовленою всім похідних: неадекватність ефективності організації застарілих та застарілих форм і методів, невирішеність питань до роботи в нових умовах.

Фізична культура є важливою гальною культурою, яка повинна будуватися, найперше, на основі здорового способу життя, що є основою збереження здоров'я людини. З метою покращення ситуації з фізичною культурою і спортом, на рівні захворюваності населення продовження актуальності продуктивної тристоронньої співпраці між державою, підприємствами та громадянським суспільством прийнято рішення про проведення семінару Міністерства охорони здоров'я та спорту України з приводу розробки Стратегії розвитку в період 2007–2010 рр. (№ 879, 24.06.06) та Міжгалузевий комісії "Здоров'я нації" (№ 14, 10.01.02).

началось, здорового к одній з першочергових реалізацій особистості у світу. Зрозуміло, це конче важливо не зсислити, теоретично і належним чином це й адекватно "впливо-часові реалії віт-культурного сього-днячи з цього, нами змовитися від пріоритетів хворих людей, день у систему охорони. Навпаки, основною дія державних (най-важчих) повинно є здоров'я здорових не так ставиться пи-

му, що наразі фізич-селення, об'єктивно апобіжним заходом реформаційним про-місце у вітчизняній фері — наростання шення населення (годину змирає (ується 50)). Тільки 2006 рр. чисельність ки зменшилася на тривалістю життя 74-те місце серед 37-ме в Європі. Ста-що упродовж ост-ття середньо-очіку-життя скоротилася рівняно з країнами ять — відносно се-го рівня. Незважа-Україні на кожні в вдвоє більше лі-2,5-рази більше лі-ніж у розвинених за останні п'ять сть населення зрос-иреність хвороб на асі підстави ствер-

джувати, що проблема здоров'я насе-лення в Україні виходить за межі сфери медицини і стає об'єктом до-слідження різноманітних галузей знань, що, у свою чергу, вимагає нового філософського та теоретико-методологічного осмислення можливостей цих знань, передовсім, під кутом зору розглядуваних питань.

Такий стан справ об'єктивно зумовлює необхідність розроблення і впровадження якісно нових сучасних теоретичних засад і практичних механізмів до проблеми збереження здоров'я української нації, які мають бути покладені в основу соціальної політики відповідно до нових соціально-економічних умов трансформаційного періоду, в якому перебуває Україна. Саме невирішеністю цієї головної проблеми — проблеми запровадження принципово нових підходів (нової парадигми) — зумовлюється виникнення всіх похідних: недосконалість і не-ефективність організації, переважан-ня застарілих та неприйняття нових форм і методів, невідповідність кад-рів до роботи в нових реаліях тощо.

Фізична культура, як складова загальної культури, повинна спрямовуватися, найперше, на підтримання *здорового способу життя*, що є основою збереження і охорони здоров'я людини. З метою поліпшення демографічної ситуації, збереження і зміцнення здоров'я населення, зниження рівня захворюваності та смертності, продовження активного довголіття і продуктивної тривалості життя в Україні прийнято низку державних документів. Зокрема, це постанови Кабінету Міністрів України "Про затвердження Стратегії демографічного розвитку в період до 2015 року" від 24.06.06 № 879, "Про затвердження Міжгалузевої комплексної програми "Здоров'я нації" на 2002–2011 роки" від 10.01.02 № 14, "Про затверджен-

ня Державної програми "Репродуктивне здоров'я нації" від 27.12.06 № 1849. У цих документах підкреслюється необхідність формування нової моделі загальнодержавної системи збереження здоров'я і життя населення.

У даному випадку варто наголосити ще на одному. Наше суспільство ще й досі не може прийти до спільної думки щодо національних героїв, зовнішньополітичних пріоритетів, мовних уподобань тощо. На цьому фоні ідея оздоровлення людей, народу який вмирає, може стати тією національною ідеєю, що об'єднає людей з різними політичними уподобаннями. У цьому плані здоровий спосіб життя доцільно розглядати як мега-тенденцію до об'єднання України, що втілюється в діалектиці просторово-часових змін, взаємодій і трансформацій антропосоціальних (тобто культурно і політично пов'язаних) цілісностей. Мова йде про реорганізацію соціокультурного (економічного, політичного, гуманітарного правового тощо) простору спільного життя інтегрованих в єдину державу індивідів на основі нового розуміння ними своїх потреб (інтересів), як таких, що відповідають вимогам принципово нової системи спільної життєдіяльності — вимогам здорового способу життя.

Розуміння способу життя як мега-тенденції до об'єднання України виступає тією гранично загальною абстракцією, яка дозволяє нейтралізувати уявлення про "безсуб'єктність" цього процесу і, хоча б почасти, усунути редукацію здорового способу життя до економічної, політичної або якоїсь іншої із багатьох сторін (складових), що впливають на формування принципово нового способу життя — здорового. В якості мегатенденції функціонування (подальшого розвит-

ку) України, способом існування якої є предметно-практична і духовна життєдіяльність інтегрованих у соціокультурні, економічно і політично відмінні антропологічні цілісності індивідів, здоровий спосіб життя реалізується за всім спектром відносин і взаємодій між ними. Тому його слід розглядати як сукупність процесів — “економічної” (виробничої, фінансової, торгової та ін.), політичної (дипломатичної і воєнної) і/або “культурної” (релігійної, ідеологічної, науково-технічної тощо) — становлення якісно нового способу життя, що здійснюється з неоднаковою швидкістю, послідовністю і успіхом у різних місцях і в різні історичні періоди.

Наступний момент, до якого хочеться привернути увагу, полягає у тому, що наукова революція останньої чверті ХХ ст. істотно змінила уявлення про природу людини й особливості її існування. Базисні закономірності життєдіяльності людини, насамперед, такі як її життя, смерть, репродукція, стали пріоритетними практичними проблемами в розвитку медицини й біології. У той самий час, традиційні наукові ідеали й цінності, що були розроблені з урахуванням особливостей потреби науки ХІХ — початку ХХ ст. (із домінуванням природничих і технічних знань) втратили свої ключові позиції в нових областях дослідження і практики. Це відбулося, на думку В. Л. Кулініченко, через те, що інституційні цінності (принципи універсалізму, колективізму, організованого скептицизму), що складають своєрідний “етос” науки (за Р. Мертоном), не містять у собі специфічних людських цінностей, таких як свобода, здоров’я тощо. Мертонівська концепція цінностей зазнає критики і трансформації. Тому поширення набувають альтернативні підходи в науко-

знавстві та соціології знання (Кун, Маклей, Уїтні та ін.) [3].

У контексті цінностей людського життя, здоров’я — інтегральний показник гармонійної розвиненості й співіснування взаємопогоджуваної активності фізичного тіла і вкладених у нього духовних принципів. Поки існує фізичне тіло — людина здатна щось змінювати у своєму житті, оскільки тілесність — передумова, умова і механізм здійснення життєдіяльності. Звідси, питання оздоровлення, як комплексний фізично-духовний поступ, має стати домінуючим у країні з високою смертністю людей активно-продуктивного віку. Відповідно, на гуманітаріїв лягає відповідальність за визначення цільовказівних принципів розвитку спортивної науки в умовах “ціннісного синдрому постмодерну” (за Р. Інгархартом). Згідно з американським дослідником, головні відмінності між модерном і постмодерном пов’язані з характером соціальної мети і засобами її досягнення, а на індивідуальному рівні — з особливостями мотивації та системою ціннісних установок... Зсув від матеріальних до постматеріальних цінностей — до цінностей постмодерну — є рушійною силою постмодернізації, пов’язуючи зміну цінностей із безпрецедентним зростанням рівня економічної безпеки, що, насамперед, характеризується зниженням вірогідності голоду. Він зазначає, що економічна безпека є бажаною як і раніше, проте вона більше не є синонімом щастя. За ним, під час постмодернізації послаблюється не тільки акцентування економічного зростання, але й науково-технічного розвитку, водночас, акцент зміщується на максималізацію суб’єктивного добробуту, який сприймається, серед іншого, і крізь призму особистого та суспільного здоров’я [4].

У такий спосіб...
те, з чого й...
ритетом ф...
людини пов...
лення. Саме...
повинні роб...
фізичної ку...

Ще один...
жить успіш...
них перед...
ховний про...
(інакше каж...
інше, як ін...
особистості...
осмислення...
пів та зако...
[5], яке спр...
вання “теоре...
тивагу й в...
ральною”, де...
пати морал...
почуття. Ви...
та моральне...
тому, що нар...
ного потенц...
вається у ві...
ною лише й...
ностей, які г...
взаємодії фіз...
тей з природ...
ми умовами...
моментом ви...
до реалізації...
потенціалу, “...
[6], завдяки...
галом набува...
мування і ста...
процесу суспі...
що говорилося...
Окрім цьог...
що орієнтація...
ні параметри...
лення вимага...
ходів в освіті...
бутніх фахів...
виховання і с...
в цьому сенс...
складова, спр...

У такий спосіб ми знову виходимо на те, з чого й почали — основним пріоритетом фізичного удосконалення людини повинно стати саме оздоровлення. Саме з цього штадтпункту ми і повинні робити висновок про цінність фізичної культури.

Ще один чинник, від якого залежить успішність виконання поставлених перед освітою завдань — це виховний процес. Освіта, сама по собі, (інакше кажучи — навчання) є “ніщо інше, як інтелектуальне виховання особистості, навіть якщо йдеться про осмислення нею моральних принципів та законів морального порядку” [5], яке спрямовується суто на формування “теоретичного розуму”. На противагу їй виховання є “освітою моральною”, де об’єктом можуть виступати моральна воля та естетичне почуття. Виховання інтелектуальне та моральне тісно пов’язані між собою тому, що нарощування інтелектуального потенціалу особистості відбувається у відповідності з притаманною лише їй системою моральних цінностей, які ґрунтуються на активній взаємодії фізичних і духовних якостей з природними та соціокультурними умовами її існування. І важливим моментом виховного процесу є повага до реалізації людиною свого творчого потенціалу, “свобода волі особистості” [6], завдяки чому освітній процес загалом набуває гуманістичного спрямування і стає ефективною складовою процесу суспільного виробництва, про що говорилося вище.

Окрім цього слід врахувати і те, що орієнтація на якісно нові соціальні параметри фізичної культури населення вимагає розробки нових підходів в освітянській діяльності майбутніх фахівців в галузі фізичного виховання і спорту. Важливе місце в цьому сенсі посідає гуманітарна складова, спрямована на розвиток

духовної компоненти особистості студента, яка має бути спрямована на реалізацію його професійно-творчого потенціалу. У даному контексті актуалізується проблема дослідження специфіки процесу поєднання професійних і соціально-гуманітарних знань зі штадтпункту кінцевої мети — гуманізації навчання і виховання у вищому закладі освіти фізичного виховання та спорту.

Висновки. Ситуація вибору, пошук оптимального вирішення життєвих колізій усе більше змушують людей в Україні зневажати гармонію, вибирати форми життєдіяльності, що руйнують її цілісність. Це стосується всіх сфер соціального життя, здоров’я, спорту, виробництва і споживання, в яких перевага віддається матеріальним факторам за рахунок духовних. Така однобічність, прагнення вичленити неодмінно єдиний, “головний” чинник за рахунок практично повної зневаги до інших, характерна для всіх сучасних соціальних сфер життя. Так, у спорті це виявляється в однобічному розвитку спеціальних функціональних можливостей спортсмена-професіонала, на шкоду загальному стану здоров’я, порушення якого найчастіше, виявляються у період припинення активної спортивної діяльності. На жаль, в ієрархії цінностей “одномірною людини” здоров’я, здоровий спосіб життя і засоби його досягнення займають невисоке місце. Через це, в умовах переорієнтування суспільства з принципів патерналізму і клієнтізму на принципи відповідальності, творчості і свободи, виникають труднощі у прийнятті життєво важливих рішень, у першу чергу тих, які стосуються здоров’я нації. Саме тому, основним напрямком сучасної трансформації системи охорони здоров’я має стати оздоровлення. Соціальна практика оздоров-

лення пов'язана з реалізацією: 1) нових парадигм — здоров'я та етичної спрямованості людської діяльності; 2) програм навчання фахівців (лікарів, педагогів, соціальних працівників) до змісту яких мають залучатися вивчення нових наукових дисциплін і напрямків (зокрема гуманітарного, валеологічного, інноваційного знання) та спеціальних методів і засобів, які сприяють здоров'ю та здоровому способу життя.

Висловлені вище розуміння і пропозиції повинні розглядатися як елементи великої соціальної програми — гуманізації всіх сфер життя нашої країни. Тому, очевидно, що поки не буде вирішено комплекс питань трансформації соціальної і духовної сфер нашого суспільства, не будуть поставлені на гуманістичну і демократичну основу стиль, методи і засоби діяльності, як мінімум, Міністерства охорони здоров'я, доти прагнення змінити діяльність закладів охорони здоров'я залишатиметься мало результативним.

Насамкінець, варто наголосити, що здоров'я людини — це одна з-поміж по-справжньому серйозних соціально-філософських проблем, і виступає такою інтегральною частиною людського життя, яка нерозривно пов'язана з

естетичною свідомістю, практикою, і разом з іншими чинниками аспектно входить в єдину концепцію вирішення питань гармонійного розвитку людини.

Література

1. *Дивись*: Дж. Гелбрейт "Нове індустриальне суспільство"; Д. Белл "Культурні суперечності капіталізму"; О. Тоффлер "Третя хвиля"; Ф. Ферраротті "Міф про неминучість прогресу"; Дж. Нейсбіт "Мегатенденції: нові напрями, що змінюють наше життя" та ін.
2. Григор'єв В. Соціально-філософська парадигма фізичної культури і спорту України в контексті філософського дискурсу // Теорія і методика фізичного виховання і спорту: Наук.-теорет. журн. — К., 2007. — № 4. — С. 108–112.
3. Кулініченко В. Л. Філософсько-методологічний аналіз процесу зміни парадигм у сучасній медицині та охороні здоров'я: Дис. ... д-ра філос. наук: 09.00.09. — К., 2002.
4. Ингахарт Р. Постмодерн: меняющиеся ценности и изменяющиеся общества // Политические исследования. — 1997. — № 4. — С. 8
5. Марчук М. Г. Ціннісні потенції знання. — Чернівці, 2001. — С. 258.
6. Там само. — С. 256.

ГРОМАДСЬКА ДЕМОКРАТІЯ СОЦІАЛЬНА ГРОМАДЯН

У процесі соціальної будовою громадянського суспільства зокрема велике значення має взаємодія між державною владою та громадянським суспільством за допомогою організованих посередницьких рад, асоціацій, друкованих засобів масової інформації. У свою чергу це означає, що як раз і є тими чинниками, які з іншого боку, формують нову модель життя, чи найбільш наближену до ідеальної.

Для реалізації функцій громадянського управління, яке є об'єктно-суб'єктивним процесом, надзвичайно важливим є дослідження ролі громадянського суспільства. У широкому сенсі це означає, що це є однією з підсистем соціальної регуляції в процесі соціальної регуляції зокрема. Для цього ефективною закономірністю є наявність такої жаси, так і громадянського суспільства, функціонування якого — у наданні індивідуальних думок (через форми репрезентативності); б) опосередкованого представництва держави.